

Tentoonstelling over 'onbekende' architect van beeldbepalende Zaanse gebouwen

Van Sante had een geheel eigen stijl'

DOOR JOSÉ PIETENS

ZAANDAM - Aan het begin van het vorige millennium, toen overal in de Zaanstreek in Renaissancestijl werd gebouwd, verrichte één architect 'baanbrekend werk', zegt Cees Kingma. Zaandammer Simon Bernardus van Sante (1876-1936) had een 'geheel eigen stijl'. Hij maakte een groot aantal beeldbepalende gebouwen, maar toch kennen veel Zaankanters hem niet.

Van Sante was afkomstig uit een rooms-katholieke aannemers- en architectenfamilie uit Zaandam. Vader Jacob en zijn zoon Theo vormden de 'aannemers- en architecten- en bouwmaatschappij' van Sante. De familie werkte veel voor katholieke opdrachtgevers en bouwde onder meer scholen, woonhuizen en fabrieken; waar onder stoommeelfabriek De Vrede in de Zaanse Achterluispolder.

Kingma, liefhebber van industrieel erfgoed, bracht een aantal jaren geleden een publicatie uit over De Vrede. „Het is zo'n prachtig gebouw. Ik wilde meteen weten wat Van Sante nog meer had gemaakt.”

Jaren van onderzoek volgden. Want een kant-en-klare lijst met werken van Van Sante bestond niet. „Zaandam heeft een uitgebreid gemeentearchief, maar je moet wel weten waarnaar je moet zoeken. Als je het idee hebt 'dit zou een Van Sante kunnen zijn', ben je drie jaar verder voor je het zeker weet.”

Fietstochtjes

Vele fietstochtjes door de streek - en de rest van Noord-Holland - leverden hem een hoop te onderzoeken bouwwerken op onverwachte plekken op. Zoals Kalf 100 en Westzijde 108 (‘Boven dat lelijke bord van Game Mania kijken’) in Zaandam. „Inmiddels heb ik zo veel feeling met zijn werk, dat ik het herken. Zo fietste ik een keer langs het Lourdesklooster in Westbeemster en wist direct dat het een Van Sante was.”

Zijn werk is eclectisch en bevat elementen van de Amsterdamse school en Jugendstil. „Veel schoon metselwerk, op de kant gemetselde stenen, gebruik van geglazuurd steen en

Cees Kingma met een afbeelding van een tegeltableau uit De Phenix. Op het tableau vier pakhuizen van Van Sante, waaronder De Phenix en Zaandam.

FOTO: JOSÉ PIETENS

hardsteen en kleurrijke tegeltableaus. Ook kenmerkend is een naar voren uitstekende ingangspartij, die door de dakgoot loopt.” Zo'n middenpartij is bijvoorbeeld terug te zien in de vroegere Sint Jozefschool aan de Jan Sijbrandsteeg (het huidige filmtheater De Fabriek).

De expositie toont een korte familiegeschiedenis, originele bouwtekeningen, foto's en schilderijen van de panden die Van Sante ontwierp. Maar ook beelden van het leven dat zich in de gebouwen afspeelde.

„Begin vorige eeuw was de samenleving nog steeds verzuuld. Katholieken werkten voor katholieken, socialisten voor socialisten. In de Rosmolenbuurt financierden katholieke grootindustriëlen zoals rijstpeller C. Kamphuis de nieuwe Bonifatiuskerk. Van Santes eerste opdracht was om het oude kerkgebouw te verbouwen tot een verenigingsgebouw voor vergaderingen en uitspanningen”, zoals dat toen heette. Er was een aparte toneelgroep voor heren en een voor dames. Zo

ging dat in die tijd.”

Eveneens van Van Santes hand: het Josephgesticht aan de Oostzijde, het Sint Janziekenhuis en naastgelegen Bonifatius school aan de H. Gerhardstraat (die momenteel wordt gerestaureerd door een Oogheelkundig Medisch Centrum) en aan de Zaan onder meer Zaansch Veem en pakhuizen De Phenix en Zaandam.

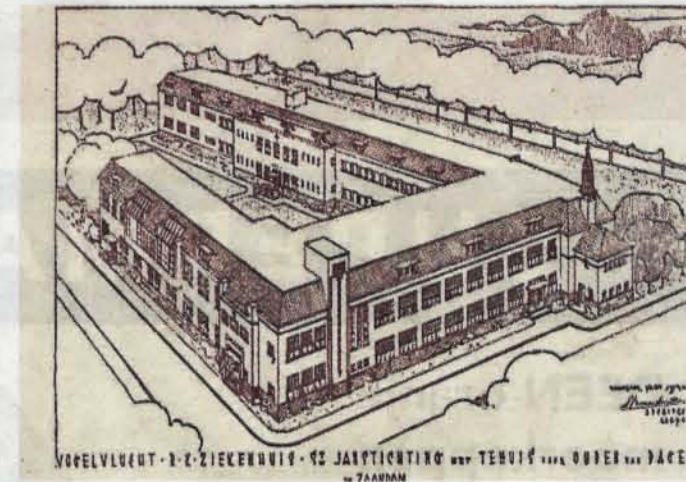
Van de katholieke woningbouwvereniging Leo XIII kreeg Van Sante begin 20e eeuw de opdracht woningen te bouwen

in de Rosmolenbuurt; destijds een van de eerste grote stadsuitbreidingen in het oosten van Zaandam. De woningen aan de Belgischestraat, Mgr. Callierstraat, Dr. Schaepmanstraat, Jan Bouwmeesterstraat en Leo XIII straat zijn Van Santes.

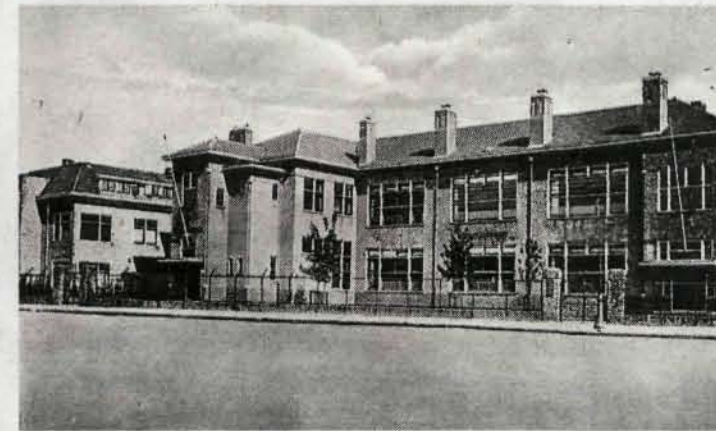
Belgischestraat

„Helaas zijn de woningen aan de Jan Bouwmeesterstraat gesloopt. Maar de kleurige tegels naast de deuren, die de Belgischestraat nog wel heeft, zijn gelukkig bewaard gebleven.”

Kingma is nog lang niet klaar met zijn onderzoek. Zo wil hij nagaan of een dijkwoning aan het Hanenpad een Van Sante is. Kingma wil niet alleen diens werk in kaart brengen. „Er wordt altijd maar gesproken over Jacob en Jan S chipper als dé Zaanse architecten en over het huidige werk van Sjoerd Soeters. Ik hoop dat mensen door deze tentoonstelling ook oog krijgen voor het belang van Van Sante, dat ze zien dat er mooie dingen zijn gemaakt door Zaankanters.”

Ontwerp van het Sint Janziekenhuis.

De Bonifatius school aan de H. Gerhardstraat.

Van Sante en My Home

Behalve 'Dankbare schoonheid', de expositie over architect Van Sante, is er vanaf vandaag in het Zaanse Museum nog een nieuwe expositie te zien met een link naar de Rosmolenbuurt. 'East Side Story' gaat over de kunstprojecten die er de afgelopen jaren zijn gehouden.

Bewoners van de Rosmolenbuurt wachten al jaren op de voltooiing van de wijkvernieuwing. Voor een groot deel van de arbeiderswijk zijn sloop-, renovatie- en nieuwbouwplannen gemaakt. In 2009 gingen de eerste huizen tegen de vlakte en inmiddels wordt er volop gewerkt aan nieuwbouw. Sinds 2009 is de voormalige meubelzaak My Home aan de Oostzijde het epicen-

trum van kunstprojecten en activiteiten, die tijdens de bouwperiode de sociale cohesie in de buurt moeten behouden. Achtereenvolgens was er een Verzamelmuseum met verzamelingen van buurtbewoners en kunstenaars, een etalageproject met zeven door bewoners en kunstenaars vervaardigde tentoonstellingen en op dit moment loopt 'In my home'. Drijvende krachten achter de projecten zijn kunstenaars Marc Volger en Nicole van der Heijden. Ze betrekken bewoners, scholen, clubs, buurthuis en verzorgingscentrum bij de diverse projecten. Het Zaanse Museum toont een overzicht van die projecten. Beide tentoonstellingen zijn te zien tot en met 19 augustus. www.zaanmuseum.nl